
Conventul dominican din Bistrița.

Contribuții arheologice

Dr. Coneliu GAIU
corneliugaiu@gmail.com

Rezumat

Clădirea ce adăpostește căminul pentru persoane vârstnice de aproape trei secole, este singura parte păstrată din fostul convent dominican. Investigațiile arheologice desfășurate cu prilejul renovării din 2011 au urmărit într-o primă fază înregistrarea vestigiilor antrenate de lucrările de refacere a sistemului de canalizare, lucrări care au intersectat o serie de morminte situate până în apropierea fundațiilor clădirii existente. Pentru a verifica poziția respectivelor înmormântări au fost deschise trei casete care au intersectat două ziduri perpendiculare pe peretele longitudinal al clădirii, interpretate ca fundații ale porticului de pe acea latură a conventului. În vederea stabilirii planului conventului cercetarea arheologică a fost extinsă pe latura de sud a parcelei, printr-o suprafață de 20 x 4 m, extinsă ulterior cu alte două suprafețe. Suprafața cercetată a identificat pe limita sudică a parcelei, un zid care ar corespunde incintei conventului și dezvelite fundațiile unei construcții cu două încăperi de 5 și 6 m. Între cele două încăperi era amplasat un canal cu dimensiunile de 1,4 x 3 m care avea pereții placați cu cărămidă, cu bolți păstrate parțial, aparținând instalației de încălzire de care dispunea clădirea. Categoria cea mai valoroasă a inventarului recuperat o formează piesele de pietrărie provenind de la ancadramente, muluri de ferestre, arce și nervuri de bolți, specifice sfârșitului sec. XV.

Cuvinte cheie: Bistrița, evul mediu, conventul dominican, ordinea mendiantă, inventar arheologic.

Le Couvent Dominicain de Bistrița. Contributions archéologiques

Résumé

Le bâtiment qui abrite depuis presque trois siècles le foyer pour personnes âgées est la seule partie conservée de l'ancien couvent dominicain. Les documents mentionnent la finalisation du réfectoire en 1487 et les portails en pierre conservés au rez-de-chaussée et à l'étage du ceps maintenu sur la côte ouest du complexe datent de cette période. L'adoption de la Réforme religieuse durant le XVIe siècle a provoqué l'abandon du cloître qui connaît la ruine, puis la destruction pendant les incendies de 1680 et de 1758. Les fouilles archéologiques occasionnées par les travaux de rénovations de 2011 se sont concentrés dans une première phase sur les vestiges mises en lumière par la réparation

des égouts, travaux qui ont croisé une série des tombeaux situés aux alentours des fondations du bâtiment actuel. Pour vérifier la position des sépulcres, on a ouvert trois casettes qui coupaient deux murs perpendiculaires sur la face longitudinale du bâtiment, considérés comme fondations du portique situé de ce côté du couvent. Pour établir le plan du couvent, la recherche archéologique a été étendue vers le sud de la parcelle, sur une surface de 20 x 4 m, rallongée ultérieurement. À l'orée du sud de la parcelle, les recherches ont identifié un mur qui correspondrait à l'enceinte du couvent et on a découvert les fondations d'une construction à deux pièces de 5 et 6 m. Les deux pièces étaient séparées par un fossé de 1,4 x 3 m en briques avec des voûtes partialement conservées, appartenant au système de chauffage de l'immeuble. La catégorie la plus précieuse de l'inventaire récupéré est constituée par les restes de la pierreries : des encadrements, des moulures des fenêtres, les arcs et les nervures des voûtes, spécifiques à la fin du XV e siècle.

Mots-Clés: Bistrița, Moyen Âge, couvent dominicain, ordres mendiants, inventaire archéologique.

Ordinul fraților predicatori a fost agreat de papalitate în anul 1216, după care a cunoscut o expansiune rapidă, una din misiunile acestora fiind cea de convertire la creștinism a neamurilor păgâne. În regatul Ungariei a fost fondată o provincie dominicană în anul 1221, de care se leagă și așezarea acestora în Transilvania. Aici, pe parcursul unui veac s-au stabilit un număr de nouă conventuri ale ordinului: Alba-Iulia, Bistrița, Brașov, Cluj, Odorheiu-Secuiesc, Sebeș, Sighișoara și Sibiu. Se poate remarca faptul că majoritatea așezămintelor au fost fondate în târgurile și orașele de colonizare săsească, instalarea lor având loc într-o perioadă când colonizarea acestora era încă în curs¹. Faptul că dominicanii au ales locațiile menționate, viitoarele centre urbane ale voievodatului, poate sugera un rol activ al călugărilor în procesul de urbanizare, acestea fiind deja orașe atestate sau cu perspective de dezvoltare, devenite capitale de scaune sau districte în teritoriile aflate în posesia coroanei, cu rang de oraș liber regal, beneficiarele unor privilegii economice, administrative și juridice. Pentru ei mănăstirea era doar loc de adăpost și instruire. Idealul sărăciei, modelele de virtute creștină având ca sursă de existență cerșitul, studiul și predica, au fost principalele trăsături ale ordinului. Regulamentele ordinului prevedeau instituirea unei școli de teologie în fiecare mănăstire. Pentru dominicani cărțile erau definite ca *arma nostrae militiae*.

Așezămintele monastice, instalate de timpuriu la Bistrița, au reprezentat repere topografice, arhitecturale, culturale și simbolice cu un puternic impact în structurarea și evoluția localității. Poziționată la marginea regatului arpadian și aflată în proprietatea regalității, în centrul zonei de colonizare germană din nordul Transilvaniei, cu un destin meșteșugăresc și comercial prefigurat, Bistrița a devenit o țință atractivă pentru ordinele călugărești mendicante: franciscan și dominican. Având ca principale misiuni propagarea

---

1 Salontai 2022, p. 36.